

A vállalati, a piaci és a nemzetgazdasági hatékonyság

Előszó a Hatékony piac, hatékony vállalat című tanulmánykötethez

A hatékony vállalathoz hatékony piac is szükséges. A hatékony piac etikus, jogkövető magatartást feltételez. Így a hatékony vállalat, a hatékony piac és az etikus jogkövető magatartás feltételezik egymást. Ez az egyik fő üzenete a Hatékony piac, hatékony vállalat című kötetünknek, melyet a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja (GVH VKK) támogatásával adunk most közre. A kötetben közölt tanulmányok szerzői többféle nézőpontból vizsgálják a piaci és a vállalati hatékonyság feltételeit, befolyásoló tényezőit, s igyekeznek rávilágítani a vállalati, a piaci és a társadalmi hatékonyság kapcsolódásaira is.

A szerzők valamennyien a Budapesti Corvinus Egyetem Vállalatgazdaságtan Intézetében működő Üzletfejlesztési Kutatóközpont (ÜFK) tagjai. A tanulmányok a kutatóközpont két éve kezdeményezett tevékenységeibe illeszkednek: a tagok által képviselt közös szakmai alapokra és szemléletmódra építve az üzleti világ működéséről átfogóbb képet adó szemlélet megjelenítéséhez szeretnénk hozzájárulni az oktatásban és

a kutatásban is. Szakmai tevékenységünk középpontjában az üzletfejlesztés több szempontú, integrációra törekvő megközelítése áll, mely az üzleti modellek, stratégiák és folyamatok tudatos alakítását célozza az értékteremtés növelése, az üzleti teljesítmény fejlesztése érdekében, a vállalati működésben és a vállalat határain túl.

A kötet egy közel egyéves, a GVH VKK által támogatott kutatási projekt eredménye, melynek kiindulópontját az Üzletfejlesztési Kutatóközpont 2009 őszén rendezett, Hatékony piac, hatékony vállalat? című konferenciára készült előadások jelentették. A projekt egyik fontos állomásának tekinthetők a Vezetéstudomány folyóirat 2010. július–augusztusi dupla számában (XLI. évfolyam 7–8. szám) megjelent cikkek, melyek közül több átdolgozott, bővített változata is szerepel e kötetben néhány további tanulmány mellett. A Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya több bizottságával közösen szervezett Hatékony vállalat, hatékony piac, hatékony nemzetgazdaság című tudományos konferencia jelenti a projekt zárását (s egyben további kutatási irányok felvetését).

A piaci hatékonyság és a vállalati hatékonyság kérdéseinek igen összetett, sokoldalú közelítését adják a tanulmányok. A hatékonyság az üzleti teljesítmény és az üzletfejlesztés kulcs-eleme, alakításának kereteit a piaci és a szabályozási környezet is befolyásolja. Ugyanakkor a piaci normák sérülése, torzulása befolyásolja az üzleti döntéseket, a vállalati hatékonyságot. A normasértések kiterjedt rendszere átalakítja a gazdasági kockázatok szerkezetét. A tisztességes piaci magatartás kockázatai megnövekszenek, s számolni kell a jogsértők piaci szereplésének a következményeivel. Nő a gazdálkodás és az üzleti döntések bizonytalansága. A folyamat elvezethet oda is, hogy egy-egy iparágban szükségszerűen átalakul a mű-

ködés üzleti modellje: az alkalmazkodás – a jogsértő, nem etikus viselkedés – alternatívája csak az iparág elhagyása lesz. A közbeszerzésekben megnyilvánuló korrupció vagy a beszerzésekben az erőfölény kihasználása csakúgy vezethet piaci torzulásokhoz, mint az adócsalás, a fekete-szürke foglalkoztatás és bérfizetés vagy a szerzői jogok felhasználásával történő visszaélés, vagy a szerződések következetes megszegése, vagy akár egy orvoslátogatói hálózat nem etikus működtetése.

A vállalati, a piaci és a nemzetgazdasági hatékonyság kérdése különösen aktuális a gazdasági válság idején, amikor nő a hajlandóság a piac kudarcára hivatkozva több állami beavatkozást, erősebb szabályozást sürgetni. Tanulmányainkban e vissza-visszatérő örök dilemma, a „piac és/vagy szabályozás” kérdése is végigvonul. Megközelítésünk egyértelműen piacpárti, hangsúlyozva ugyanakkor a piac és a szabályozás összhangjának fontosságát. Közép-Kelet-Európa országaiiban a piaci torzulások még hangsúlyosabbá teszik a piac vagy szabályozás dilemmát. A torzulások megjelenhetnek a kifinomult szabályozás hiányában, megnyilvánulhatnak az adócsalás és a korrupció terjedésében is. E piaci torzulások szükségszerűen a piac és a vállalat hatékonysághiányához vezetnek. Könnyen kialakulhat olyan állapot, amelyben már a tisztességes, a jogkövető magatartásnak vannak jelentős kockázatai.

A nem etikus, a jogsértő – esetleg az elégtelen szabályozásban gyökerező – magatartásnak a gazdálkodásra és az üzleti döntésekre gyakorolt hatása tárgyalásán túl a kérdésnek társadalmi gyökerei is vannak. A vállalati szintű értékteremtés és a környezet, az érintettek közötti harmonizáció, a társadalmi megállapodás feltételez olyan elfogadott etikai normákat, amelyek megsértése versenyképességi, hatékonysági veszteségekhez vezet mind a vállalatok, mind a gazdaság

gok szintjén. Ugyanakkor a normák kialakítása, elfogadtatása részben nevelési, kulturális kérdés is. A párbeszédet, a vitát, a demokratikus folyamatban történő értékválasztást nem helyettesítheti az állam, a szabályozás. Az etikus, a jogkövető, a felelős vállalati magatartás csak akkor dominál, ha az úgy alapul társadalmi közmegegyezésen, hogy azok megsértése társadalmi elítéléshez, kizáráshoz vezet. Ennek kialakulása-kialakítása hosszú tanulási folyamat eredménye lehet. Addig az ebben feltörekvő országoknak számolniuk kell a nem jogkövető, nem etikus piaci magatartásokkal, amely versenyképességi hátrányokat okoz. Ugyanakkor ez jelenti a tartalékot is, egy olyan láthatatlan erőforrást, amelynek kialakítása jelentős fejlődési tartalékot is biztosít.

Álláspontunk szerint hatékony piac csak az azt támogató szabályozási környezetben és a piaci szereplők által képviselt, a piaci koordinációt és a tisztességes versenyt támogató üzleti kultúrában működhet. A hatékony piac pedig egyben a hatékony vállalatok és a hatékony társadalom, a hatékony nemzetgazdaság egyik alappillére.

Nem titkolt célunk a szakmai párbeszéd ösztönzése az itt felvetett kérdésekben. Tanulmánykötetünkkel – mely a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának a támogatásával jött létre – szeretnénk hozzájárulni a vállalati, a piaci és a társadalmi (nemzetgazdasági) hatékonyságot befolyásoló tényezők megértéséhez, s a hatékonyságot támogató szemléletmód és gyakorlat terjedéséhez.

Reszegi László, az ÜFK igazgatója
Wimmer Ágnes, az ÜFK társigazgatója